

John Irving

Zásady muštarne

ZÁSADY MUŠTÁRNE

John Irving

ZÁSADY MUŠTÁRNE

*Z angličtiny preložila
Ingrid Valachová*

slovar

Copyright © Garp Enterprises, Ltd. 1985
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o.,
Bratislava 2013, 2020
Translation © Ingrid Valachová 2013, 2020

ISBN 978-80-556-4487-5

Všetky práva vyhradené. Žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami, či už elektronickými, alebo mechanickými, vo forme fotokópií či nahrávok, respektíve prostredníctvom súčasného alebo budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Konvenčnosť nie je morálka. Pokrytectvo nie je náboženstvo.
Napadnúť prvé neznamená zaútočiť na posledné.

CHARLOTTE BRONTĚOVÁ, 1847

Z praktického hľadiska možno potrat definovať ako prerušenie
tarchavosti, skôr ako je dieťa schopné života.

MUDr. H. J. BOLDT, 1906

1

TENTO CHLAPEC PATRÍ DO ST. CLOUD'S

V nemocničnom oddelení chlapčenskej časti sirotinca v mestečku St. Cloud's v štáte Maine sa dve sestry delili o povinnosť pomenúvať novorodeniatka a starať sa im o malé penisy, ktoré sa museli podrobiť povinnej obriezke. Všetkých chlapcov, ktorí sa vtedy (192-) v sirotinci narodili, domáci lekár po vlastných skúsenostiach s ťažko liečiteľnými neobrezanými vojakmi v prvej svetovej vojne obrezal. Bol zároveň riaditeľom chlapčenskej časti a nepatril k veriacim; obriezku nepokladal za rituál, ale za čisto lekársky zákrok z hygienických dôvodov. Volal sa Wilbur Larch, čo znamená smrekovec, a jednej zo sestier pripomínal okrem éterového závanu, ktorý sa okolo neho neprestajne vznášal, aj pevné, odolné drevo tohto ihličnanu. Na druhej strane sa jej však nepáčilo jeho krstné meno, videlo sa jej smiešne. Kombináciu mena Wilbur a čohosi životne dôležitého ako strom pokladala za vrchol trúfalosti.

Druhá sestra bola do doktora Larcha po celý život platonicky zaľúbená, a zakaždým keď mala pokrstiť ďalšieho chlapčeka, bolo takmer isté, že bude John Larch, John Wilbur (jej otec sa volal John) alebo Wilbur Walsh (jej matka bola za slobodna Walshová). Hoci doktora Larcha zbožňovala, no jeho priezvisko jej ako krstné meno nesedelo. Keď naňho myslela, vôbec si nepredstavovala strom. Meno Wilbur bolo podľa nej univerzálne ako krstné meno i priezvisko, preto ho rada používala. Keď sa presýtila Johnom, alebo ju kolegyňa upozornila, že majú priveľa chlapcov s týmto menom, jej fantázii sa nepodarilo vyprodukovať nič originálnejšie ako Roberta Lar-

cha alebo Jacka Wilbura (zrejme si neuvedomila, že Jack je prezývka Johna).

Keby bola na rade táto nevynachádzavá a láskou ohlúpná sestra, čerstvý novorodenec by s najväčšou pravdepodobnosťou dostal priezvisko Larch alebo Wilbur v kombinácii s Johnom, Jackom či Robertom, aby to malo väčší švih. Službu však mala druhá sestra, nuž mu prideliť meno Homér Wells*. Jej otec hľbil studne. Bola to náročná, poctivá a zodpovedná práca – aký bol údajne aj sám – a tomuto slovu či menu dodávala hlboký realistický podtón. Meno Homér nosila kedysi jedna z jej mnohých mačiek.

Táto žena – volali ju sestra Angela – málokedy pomenovala dvoch chlapcov rovnako. Pravým opakom bola sestra Edna, ktorá stvorila troch Johnov Wilburov mladších a dvoch Johnov Larchov tretích. Sestra Angela mala nevyčerpatelnú zásobu priezvisk s veľmi konkrétnym, praktickým významom – Maple, Fields, Stone, Hill, Knot, Day, Waters (to len na ukážku) – a o čosi menej bohatý zoznam krstných mien, inšpirovaný mŕtvymi, no nadovšetko milovanými štvornohými miláčikmi z detstva (Felix, Fuzzy, Smoky, Sam, Snowy, Joe, Curly, Ed a podobne).

Pre väčšinu chlapcov boli tieto mená dočasné. Úspešnosť adopcie v dojčenskom veku bola u nich vyššia ako u dievčat, preto si meno, ktoré im vymysleli, pamätať nemohli. Rovnako si nepamätali ani sestru Ednu či sestru Angelu, prvé ženy, ktoré sa skláňali nad ich postieľkami. Doktor Larch tvrdo presadzoval zásadu, že adoptívne rodiny nesmú poznať meno, ktoré sestry s takou horlivosťou vymýšľali. V St. Cloud's zastávali názor, že dieťa by malo pri odchode zo sirotinca zakúsiť pocit, že sa mu začína úplne iný život – no ani sestra Angela, ani sestra Edna, a napokon ani doktor Larch si nevedeli dobre predstaviť (najmä pri ťažko osvojiteľných chlapcoch, ktorí žili v sirotinci veľmi dlho), že by sa mali niekedy volať inak ako John Wilbur a John Larch, Felix Hills a Curly Maple alebo Joe Knot a Smoky Waters.

Homér Wells si nechal svoje meno len preto, lebo sa vrátil do St. Cloud's toľko ráz a z toľkých adoptívnych rodín, že

* Well – po angl. studňa (pozn. prekl.).

sirotinec musel uznať jeho túžbu zostať tam do konca života. Všetci to niesli veľmi ťažko, napokon však nielen sestra Angela a sestra Edna, ale aj doktor Wilbur Larch museli pripustiť, že Homér Wells patrí do St. Cloud's. Chlapec sa rozhodol, a tak ho už nikdy na osvojenie nedali.

Raz sestra Angela, milovníčka mačiek a sirôt, poznamenala, že tento chlapec musí meno, ktoré mu vybrala, priam zbožňovať, keď tak tvrdo bojoval, aby ho nestratil.

St. Cloud's v štáte Maine bolo mestečko, kde sa po takmer celé minulé storočie ťažilo drevo. V údolí rieky, rovinatom a vhodnom na budovanie ciest a prepravu ťažkých strojov, vznikol drevársky závod. Najprv tu postavili pílu. Prví prišli Francúzi z Kanady – lesní robotníci, drevorubači a piliari; potom povozníci a riečni námorníci a za nimi prostitútky, tuláci a výtržníci; no a napokon tu postavili aj kostol. Sprvoti sa táto drevárska osada nazývala len Clouds, mraky, pretože údolie bolo hlboké a oblaky nad ním sa len pomaly rozplývali. Do neskorého predpoludnia sa nad dravou riekou stlala hmľa a od vodopádov vzdialených od osady necelých päť kilometrov proti prúdu sa ustavične dvíhal opar. Keď sa ťažba rozbiehala, bránili robotníkom v devastácii lesa len mšice a komáre; tomuto neznesiteľnému hmyzu sa darilo prežiť pod stálou prikrývkou oblakov v zatuchnutých údoliach vo vnútrozemí rovnako dobre ako vo sviežej horskej klíme či na horúcom a slnečnom morskom pobreží.

Doktor Wilbur Larch bol nielen zakladateľom sirotinca, jeho lekárom a riaditeľom chlapčenskej časti, ale podujal sa aj na písanie dejín mestečka. Tvrdil, že osadu Clouds premenovali na St. Cloud's len preto, lebo „zapálenosť provinčných katolíkov všetko posväcovať bola takmer bezhraničná – akoby chceli udeliť milosť, ktorá sa nedala dosiahnuť prirodzenou cestou.“ Drevárska osada niesla pomenovanie St. Clouds bez apostrofu bezmála pol storočia. Nakoniec ho dopísal niekto, kto nepoznal históriu jej vzniku. No už vtedy St. Cloud's pripomínalo skôr priemyselné mestečko ako drevársku osadu. Lesy, rozprestierajúce sa kedysi do nedoziernych dialôk, vyklčovali; namiesto naplavených kmeňov a drsnej osady obývanej chlapmi, ktorých zmrzačila práca na stromoch alebo pod

nimi, tu boli vysoké úhľadné štósy čerstvo narezaných dosák, sušiacich sa na zubatom slnku. Všetko pokrýval nános jemných pilín, niekedy neviditeľných, no potvrdzujúcich svoju prítomnosť všeobecným kýchaním a pískaním, neprestajným svrbením nosa a chrčaním z pľúc. Namiesto modrín a zlomených nosov išlo len o ľahké zranenia skôr z roztopaše; jazvy po tržných ranách (i na obdiv vystavované chýbajúce časti tela), nadobudnuté pri pílení. Zavýjanie píl bolo v St. Cloud's prirodzené ako hmla, opar či vlhkosť, vznášajúca sa nad vnútrozemím štátu Maine za chladnej, na sneh bohatej zimy takisto ako v zápáchajúcom, dusnom, horúcom a mrholivom lete – iba zriedka požehnanom poriadnou búrkou.

Do týchto končín štátu jar nikdy nezavítala. Len v marci a apríli rozmrzalo blato. Ťažké stroje na spracovanie dreva nečinne stáli; život v mestečku ustrnul. Nepriechodné cesty prinútili obyvateľov uchýliť sa do svojich domovov a prúd jarou prebudenej rozvodnenej rieky bol taký silný, že plaviť sa po nej sa nik neodvážil. Jar bola pre St. Cloud's nešťastným obdobím a znamenala vždy problémy: alkoholizmus, ruvačky, prostitúciu a sexuálne násilie. Na jar sa tu páchali aj samovraždy. A jar zasievala stále nové a nové semená pre sirotinec.

No a jeseň? Doktor Wilbur Larch sa vo svojom denníku, v kronike sirotinca, zmieňuje aj o jeseni. Každý jeho zápis sa začína takto: „Tu v St. Cloud's...“ – okrem zápisov uvedených slovami: „Všade na svete...“ O jeseni napísal doktor Larch teda toto: „Všade na svete sa na jeseň zbiera úroda; plody jari a letného úsilia. Tieto plody sú zábezpekou pre dlhé obdobie oddychu a neplodnosti, ktoré sa nazýva zima. Tu v St. Cloud's trvá jeseň len päť minút.“

Aké podnebie by bolo pre sirotinec asi vhodné? Vari prímorské? Prekvital by azda taký sirotinec v nevinnom meste?

Svoju zaujatosť voči papieru demonštroval doktor Larch vo svojom denníku nielen malým kľčovitým písmom, ale aj poznámkami na okrajoch stránok. Miestom rozhodne neplytval. „Kto je tu v St. Cloud's asi najväčším nepriateľom mainských lesov, nezodpovedným otcom nechcených detí, príčinou drevom zahradenej rieky a obnaženej, neobrobenej a záplavami podmyvanej pôdy v údolí? Kto tak nenásytne ničí najprv lesného robotníka s rukami polepenými živicom a rozmliažde-

nými prstami; a potom drevorubača, otroka na pîle, ktorému zvyšné prsty vysušených a popraskaných rúk pripomínajú, že ich mal kedysi desať? Prečo tohto nenažranca drevo a brvná neuspokojujú... O kom je asi reč?!”

Nepriateľom doktora Larcha bol papier, konkrétne Ramsesove papierne. Podľa neho tu bolo dosť stromov na výrobu dreva, no na uspokojenie potrieb Ramsesových papierní nestačili – aspoň nie v prípade, ak tu nemal kto vysadiť nové stromy. Keď les v údolí vyrúbali a začala tu rásť len kosodrevina a tu i tam ihličnaté stromy ako močiarna burina a keď sa pre nedostatok stromov zastavilo spracovávanie dreva, Ramsesove papierne predstavili v Maine výdobytky dvadsiateho storočia zavretím pily a skladu dreva pri rieke a premiestnením osady o niekoľko kilometrov nižšie.

Čo za sebou zanechali? Počasie, piliny, zjazvený, spustošený breh rieky (nanovo vyhlbený naplavaním a neupravený) a niekoľko budov: pílu s rozbitými oknami, verejný dom s tanečnou sálou na prízemí, herňu binga s výhľadom na divú riekú, zopár zrubov slúžiacich ako obydlie i kostol, katolícky pre francúzskych Kanadčanov, na St. Cloud's obdivuhodne čistý a neopotrebovaný. Väčšej obľube sa tešili prostitútky, tanečná sála a bingo. („Všade na svete hrajú tenis alebo poker, tu v St. Cloud's sa však hrá bingo,“ zapísal si do denníka doktor Larch.)

Koho tu zanechali? Z Ramsesových papierní tu nezostal nik; no ktosi tu predsa býval: staré, vyžité prostitútky a ich deti. Nevydržal tu dokonca ani jeden z nepotrebných kňazov katolíckej farnosti St. Cloud's; viac duší, ktoré potrebovali spasenie, sa presťahovalo s papierňami dolu prúdom.

V *Stručných dejinách mestečka St. Cloud's* sa dozvieme, že jedna prostitútka bola určite gramotná. Keď posledný článok nasledujúci Ramsesove papierne na ceste za novou civilizáciou opúšťal osadu, napísala list adresovaný ORGÁNU ŠTÁTU MAINE, KTORÝ MÁ NA STAROSTI SIROTY!

Nevedno ako, list sa nestratil. Po dlhom putovaní od najnižších inšancií („nielen pre naliehavý obsah, ale aj pre svoju výnimočnosť,“ napísal doktor Larch) sa napokon dostal až do štátnej rady súdnych lekárov. Najmladšiemu členovi rady, „zelenáčovi, čerstvému absolventovi medicíny“, ako sa doktor

Larch charakterizoval, ho podhodili ako návnadu. Ostatní členovia si totiž mysleli, že mladý doktor je presne ten typ „bez-nádejne naivného demokrata s neskazeným liberálnym zmýšľaním“, ktorý sa na ňu chytí. V liste stálo toto: V ST. CLOUD'S, KTORÉ TÍ SVINSKÍ CHLAPI (I KEĎ ZA VEĽA NESTÁLI) OPUS-TILI A ZANECHALI V ŇOM LEN BEZBRANNÉ ŽENY A SIRO-TY, MUSÍ BYŤ PREDSA ASPOŇ JEDEN PREKLIATY LEKÁR A NEJAKÁ MIZERNÁ ŠKOLA, ASPOŇ JEDEN POONDIATY POLICAJT A PRÁVNIK!

Predseda rady bol lekár na dôchodku, presvedčený, že iba on a prezident Roosevelt nie sú nijaké padavky.

„Doktor Larch, čo keby ste sa na tú tragédiu pozreli?“ utrúsil posmešne predseda, netušiac, že konečným dôsledkom tejto výzvy bude zakrátko vznik štátneho zariadenia – pre siroty! – ktoré raz bude aspoň sčasti financovať federálna vláda, a do-konca aj ten najmenej jasný a spoľahlivý zdroj, akým sú „súk-romní dobrodinci“.

V každom prípade v roku 190-, na začiatku rozkvetu ná-dejného dvadsiateho storočia (aj vo vnútrozemí štátu Maine) sa doktor Wilbur Larch rozhodol napraviť krivdy napáchané na St. Cloud's. Práce tam mal vyše hlavy. Za dvadsať rokov odišiel z mestečka len raz – do prvej svetovej vojny; či tam však bol väčšmi užitočný, nie je isté. Kto iný ako človek s me-nom pripomínajúcim strom by mohol najlepšie splniť posla-nie, ktoré malo odstrániť to, čo zapríčinili Ramsesove papier-ne? Do svojho nového denníka si doktor Larch zapísal toto: „Tu v St. Cloud's je najvyšší čas urobiť niečo pre dobro iných. Nájde sa vari vhodnejšie miesto na svete, kde sa dá toľko a toľkých zmeniť, tak veľa zlepšiť, a to pre dobro všetkých, ako miesto, kde sa zlo tak rozbujnelo, ak koniec koncov ne-zvítazilo?“

V roku 192- sa narodil Homér Wells, obrezali ho, dali mu meno a sestra Edna (zaľúbená) a sestra Angela (nezaľúbená) začali volať zakladateľa sirotinca, lekára, historika, vojnového hrdinu (dostal aj vyznamenanie) a riaditeľa chlapčenskej časti St. Cloud's svätý Larch – prečo nie?

Rozhodnutím, že Homér môže zostať v sirotinci, dokedy bude chcieť, doktor Larch len uplatňoval svoju veľkú a zaslu-ženú autoritu. Tým, že sa stal súčasťou St. Cloud's, autoritu

si skutočne získal. Svätý Larch si v dvadsiatom storočí našiel miesto, „kde by mohol byť užitočný“, ako vravieval. A keď sa definitívne zmieril s tým, že Homér zostane v St. Cloud's, chcel, aby ho nasledoval.

„Dúfam, Homér, že teraz budeš užitočný,“ povedal doktor Larch.

Homér Wells rozhodne užitočný bol. Akoby ten zmysel nadobudol, skôr ako ho naň doktor Larch upozornil. Prví adoptívni rodičia ho vrátili; videl sa im nenormálny – vôbec neplakal. Nepáčilo sa im, že ich zobúdza ticho, ktoré ich priviedlo k rozhodnutiu adoptovať si dieťa. Zobudilo a vyplašilo ich to, že ich nezobudil detský plač. Utekali do detskej izby, aby sa presvedčili, či je dieťa nažive, no Homér si len bezzubými ďasnami hrýzol pery alebo strúhal grimasy, nikdy však nahlas nedával najavo pocit hladu či nespokojnosť. Adoptívni rodičia boli presvedčení, že nespí a mlčky trpí celé hodiny. Nepokladali to za normálne.

Doktor Larch im vysvetlil, že deti v St. Cloud's majú vo zvyku ležať v postieľke a nečakať, že sa im bude stále niekto venovať. Hoci sa sestra Angela i sestra Edna starali zo všetkých síl, no nemohli pribehnúť ku každému dieťaťu, len čo zaplakalo; plačom sa v St. Cloud's veľa vymôcť nedalo (i keď si doktor Larch dobre uvedomoval, že Homérova schopnosť nerozplakať sa je nezvyčajná aj u siroty). Doktor Larch zo skúsenosti vedel, že adoptívni rodičia, ktorí sa dajú tak ľahko odradiť od túžby mať dieťa, nie sú pre sirotu najlepší rodičia. Preto, keď prví Homérovi adoptívni rodičia tak rýchlo nadobudli presvedčenie, že adoptované dieťa nie je normálne – že je zaostalé, hlúpe, narušené –, doktor Larch sa vonkoncom neusiloval presvedčiť ich, že Homér je zdravý ako buk a podistým ho čaká dlhý a statočný život.

Úplne inak reagovala na Homérove pevne zovreté pery a mlkvu pokoru druhá adoptívna rodina. Otec ho mlátil tak často, až sa mu nakoniec podarilo z neho dostať zvuk podobný detskému plaču. Ten Homéra zachránil.

Ak sa mu predtým pošťastilo neoblomne zadržiavať slzy, teraz, keď videl, že adoptívna rodina od neho slzy, nárek a krik zrejme vyžaduje, usiloval sa byť užitočný a zo všetkých

síl vydával ten najsrdcervúcejší plač, aký len mohol zo seba vydolovať. Doktora Larcha prekvapila správa, že dieťa zo St. Cloud's, ktoré bolo priam stelesnením pokoja, budí rozruch v našťastie neďalekom malom mestečku Three Mile Falls. To, že Three Mile Falls bolo malé mestečko, bolo šťastím preto, lebo reči o Homérovom náreku kolovali po okolí niekoľko týždňov, a to, že bolo blízko preto, lebo sa tie reči doniesli až do St. Cloud's do uší sestry Angely i sestry Edny, ktoré ovládali klebety zo všetkých blízkych drevárskych a papierenských mestečiek na rieke. Keď sa dopočuli, ako Homér Wells nedá spať obyvateľom Three Mile Falls až do včasných ranných hodín a zobúdzia ich ešte pred úsvitom, nedalo im a okamžite to povedali svätému Larchovi.

„Taký môj Homér nie je!“ rozplakala sa sestra Angela.

„Wilbur, on predsa normálne neplače,“ dodala sestra Edna, ktorá využívala každú príležitosť, aby mohla vysloviť meno, také drahé jej srdcu, čím si zakaždým pohnevala sestru Angelu (vždy keď sestra Edna chcela uspokojiť svoju túžbu osloviť doktora Larcha krstným menom).

„Pán doktor,“ povedala sestra Angela štiplavo a nezvyčajne formálne, „ak Homér budí celé mestečko, rodina, ktorej ste ho zverili, musí na ňom zhasínať cigarety.“

Tá rodina však taká nebola. Oblúbené prirovnanie sestry Angely o cigaretách pramenilo z jej nenávisťi voči fajčiarom; stačilo, keď videla, ako niekomu visí cigareta z úst, a ihneď sa jej pred očami zjavil Indián hovoriaci po francúzsky, ktorý sa raz prišiel pozrieť, ako jej otec hľbi studňu, a popálil cigaretou ňufák jednej z jej mačiek. Táto inak veľmi milá sterilizovaná mačička mu skočila rovno do rozkroku. Volala sa Bandita – papuľku mala ako medvedík. Sestra Angela sa neodvážila dať meno Bandita niektorej zo sirôt – podľa nej sa hodilo len pre dievča.

Rodina zo Three Mile Falls nebola sadistická v pravom zmysle slova. Starší muž a jeho mladá žena žili s dospelými deťmi z jeho prvého manželstva; manželka chcela vlastné deti, no nemohla otehotnieť. Celá rodina jej to z duše žičila. Nik však nespomenul, že jedna z manželových dcér mala dieťa za slobodna, no veľmi sa oň nestarala, preto ustavične plakalo. Všetci členovia rodiny sa na neprestajný plač dieťaťa vo

dne v noci ponosovali, až sa jedného dňa dcéra rozhodla odísť aj s ním. Rodine nechala len tento krátky odkaz:

UŽ MA NEBAVÍ POČÚVAŤ VAŠE PONOSY, AKO MOJE DIEŤA STÁLE PLAČE. MYSLÍM, ŽE AK ODÍDEM, ANI JA, ANI PLAČ VÁM NEBUDÚ CHÝBAŤ.

Plač im však chýbal; všetci smútili za krásnym ukričaným dieťaťom a za milovanou hlúpou dcérou, ktorá im ho zobrala.

„Predstavte si, keby sme tu zasa mali plačúce dieťaťko,“ poznamenal raz istý člen rodiny. A tak sa vybrali do St. Cloud's, aby si nejaké osvojili.

Nebola to však správna rodina pre dieťa, ktoré neplače. Homérova mlčanlivosť ich natoľko sklamala, že to pokladali za urážku a zároveň výzvu k súpereniu, komu prvému sa ho podarí rozplakať; keď sa im to podarilo, začala sa súťaž o najprenikavejší plač, no a nakoniec o najdlhší.

Rozplakať sa im ho podarilo hladovaním, najhlasnejší plač uňho vyvolali týraním; buď ho štipali, alebo pichali, na Homérovom tele sa však našli aj stopy po uhryznutí. Keď chceli, aby plakal čo najdlhšie, strašili ho; zistili, že najlepšie spôsob, ako dieťa vystrašiť, je vyľakať ho. Súťaž o najhlasnejší a najdlhší plač musela byť veľmi vynachádzavá, keď sa z Homérovho plaču stala v Three Mile Falls legenda. V tomto mestečku bolo mimoriadne ťažké niečo počuť, nehovoriac o tom, že len máločo sa tu stalo legendou.

Blízke vodopády, po ktorých mestečko pomenovali, robili taký hluk, že nebolo vari dokonalejšieho miesta na vraždu; výstrel či výkrik by pohltil hukot padajúcej vody. Telo obete hodené do rozbúrenej rieky pri vodopádoch sa nedalo zastaviť (ani spomaliť, a už tobôž nájsť), až kým sa po ôsmich kilometroch nedostalo do St. Cloud's. Homérov plač, ktorý počulo celé mesto, bol teda o to záhadnejší.

Sestre Angele a sestre Edne trvalo asi rok, kým sa Homér prestal budiť a plakať vždy, keď mu niekto skrížil zorné pole, alebo začul ľudskú reč, zahrmotala stolička, zavrzgala posteľ, zavrel sa oblok, či otvorili dvere. Každý obraz alebo zvuk spojený s ľudskou bytosťou, pohybujúcou sa v blízkosti Homéra, mal za následok hlasný, zadŕhavý výkrik a taký srdcervúci nárek, že v každom návštevníkovi chlapčenského oddelenia musel vyvolať predstavu, že sirotinec je mučiarnou, aké použi-

vali v stredoveku, väzením, kde nepredstaviteľne týrajú a zneužívajú malé deti.

„Homér, Homér,“ tíšil doktor Larch dieťa s purpurovočervenou tváričkou a na plné obrátky pracujúcimi pľúcami. „Pre teba nás začnú pokladať za vrahov! Dostaneš nás za mreže.“

Rodina zo Three Mile Falls poznačila úbohé sestry Angelu a Ednu hádam väčšmi ako samého Homéra a veľký skvelý svätý Larch sa z tej nešťastnej udalosti nikdy úplne nespamätal. Keď sa s rodinou zoznámil, hovoril so všetkými jej členmi – a tak veľmi sa v nich zmýlil; znovu sa s nimi stretol až v deň, keď si do Three Mile Falls prišiel po Homéra.

Nikdy nezabudne na strach v ich tvárach, keď odhodlane vstúpil do domu a vzal dieťa do náručia. Do konca života ho májala obava v ich očiach, odrážajúca rozpoltenosť vzťahu dospelých voči deťom, ktorú nikdy nevedel pochopiť. Dokonalé ľudské telo, stvorené na túžbu po dieťati, a ľudská myseľ, taká zmätená jej naplnením. Niekedy rozum dieťa nechcel, a inokedy uvažoval natolko zvrátene, že prinútil človeka mať dieťa, ktoré si vlastne nikdy neželal. Komu mala tá tvrdohlavosť slúžiť? pýtal sa doktor Larch sám seba. Prečo rozum niektorých ľudí nástojí na tom, že dieťa, hoci aj nechcené, musí prísť na tento svet s krikom?

A ak bol niekto presvedčený, že chce dieťa, a potom sa oň nemohol alebo nechcel náležite starať... čo chcel v skutočnosti? Keď sa doktor Larch dal uniesť tým problémom, vždy sa mu v pamäti vybavil strach v tvárach členov rodiny zo Three Mile Falls a v ušiach mu zaznel povestný Homérov nárek. Tento strach ho priviedol k nasledovnému záveru: Nik, kto sa niekedy s takým strachom stretol, nemôže nútiť ženu, aby mala dieťa, ktoré si neželá. „NIK!“ zapísal si doktor Larch do denníka. „Ani človek z Ramsesových papierní!“

Ak ste mali čo len štipku zdravého rozumu, s doktorom Wilburom Larchom ste sa o potratoch nikdy nesporeli – v opačnom prípade ste si museli dopodrobna vypočuť krutý príbeh Homéra Wellsa, ktorý prežil za šesť týždňov v adoptívnej rodine v Three Mile Falls. Iba takto bol doktor Larch ochotný o celom probléme (o ktorom ani sám nebol ochotný v duchu uvažovať) diskutovať. Bol pôrodník, no ak ho požiadali a nehrozilo nijaké nebezpečenstvo, bol aj anjeličkár.

Keď mal Homér štyri roky, nesnívali sa mu už sny plné hrôzy – sny, ktoré zobudili každú živú dušu v St. Cloud's, sny, pre ktoré nočný strážnik podal po prvej službe výpoveď („Moje srdce by ďalšiu noc s tým chlapcom nevydržalo.“) a ktoré sa doktorovi Larchovi natoľko vryli do pamäti, že údajne ešte niekoľko rokov potom počul v spánku detský plač a so slovami: „No tak, Homér, tíško, už je dobre,“ sa nepokojne prehadzoval na posteli.

V St. Cloud's vás prirodzene vždy prebral zo spánku detský plač, nijaké dieťa sa však nikdy nebudilo s takým plačom ako Homér Wells.

„Bože dobrý, akoby ho prepichovali nožom,“ nariekala sestra Edna.

„Akoby na ňom zahášali cigarety,“ lamentovala sestra Angela.

Ale len Wilbur Larch vedel, ako ten plač znel naozaj – ako sa Homér budil a (svojím krikľavým bdením) budil ostatných. „Sťaby ho obrezávali, sťaby mu kúsok za kúskom odrezávali z jeho malého penisu,“ zapísal si doktor Larch do denníka.

Tretia adoptívna rodina, s ktorou Homér tiež nemal šťastie, bola výnimočná a ideálna, jej ľudomilnosť nemala páru. Keby to nebola taká milá a dokonalá rodinka, doktor Larch by jej Homéra nikdy nezveril. Po skúsenosti s rodinou z Three Mile Falls bol obzvlášť opatrný.

Profesor Draper a jeho manželka, obaja skoro štyridsiatnici, žili vo Waterville v štáte Maine. V roku 193-, keď sa ta Homér dostal, nemalo ešte Waterville ráz univerzitného mestečka; no ak by sme ho porovnali so St. Cloud's alebo Three Mile Falls, predstavovalo pospolitosť morálnych a spoločenských obrov. Hoci k moru bolo stade ešte vždy ďaleko, rozprestieralo sa na veľkej vyvýšenej planine, obďaleč sa strmeli hory, z ktorých sa mohol človek kochať nádherným výhľadom, aký je výsadou života v horskej oblasti (rovnako ako na mori, rovine či na úrodnej zemi). Ak žijete na mieste, odkiaľ možno ďaleko dovidieť, vyvoláva to vo vás predstavu o blahodarne sa rozpínajúcej prírode – aspoň podľa profesora Drapera, ktorý bol rodený učiteľ.

„Neobrobená zem v údolí,“ vysvetľoval s láskou, „ktorú si podvedome spájam s lesmi, prihustými a nízko položenými,

aby sa z nich človek mohol rozhliadnuť, často ochromuje povznášajúce vlastnosti ľudskej povahy a posilňuje pudy, ktoré sú nízke a opovrhnutiahodné.“

„Vieš, Homér, pán profesor je rodený učiteľ. Musíš ho brať s rezervou,“ hovorievala pani Draperová.

Všetci ju volali mama. Pána Drapera zase všetci (deti aj vnúčatá) volali pán profesor. Ani doktor Larch nepoznal jeho krstné meno. A hoci jeho vystupovanie bolo profesorské, zavše dokonca úradnícky odmerané, mal svoje muchy a bola s ním aj psina.

„Mokrú topánku,“ povedal raz Homérovi, „sú súčasťou života v Maine. To je holý fakt. Ak ich vyložíš na podobložnicu, aby ich vysušilo slabé a v Maine veľmi zriedkavé slnko, ide, milý Homér, o obdivuhodnú metódu, charakteristickú pre pozitivistický a optimistický prístup k životu. Ja by som však,“ pokračoval, „zvolil pre ich vysušenie metódu, ktorá využíva spoľahlivejší zdroj tepla v našom podnebí, a musím podotknúť, že nezávisí od počasia. Konkrétne mám na mysli kotol. Ak uvážiš, že topánky sa premočia spravidla vtedy, keď je pod mrakom, uznáš, že kotlová sušiacia metóda má svoje výhody.“

„S rezervou, Homér,“ opakovala pani Draperová chlapcovi. Aj profesor ju volal mama; aj mama ho volala pán profesor.

Homérovi neprekážalo, že profesor je taký moralista a často sa vyjadruje v hádankách. Aj keď ho študenti a kolegovia na katedre dejín pokladali za moralizujúceho otravného starého chrena a unikali pred ním ako zajace pred stopovacím psom, ale Homérov dojem z prvého nevlastného otca v živote, ktorý mohol súperiť s doktorom Larchom, nijako nenarušili.

Homérov príchod do Waterville sa tešil pozornosti, akú nikdy nezažil. Pre každý prípad ho sprevádzala sestra Angela so sestrou Ednou a doktor Larch prevzal na seba úlohu láskyplného, no prísneho a obavami sužovaného dozorca. Pani Draperová bola však mama bez konkurencie; jednoducho kvočka. Bola na nohách, skôr ako sa Homér prebudil, a koláčiky, čo piekla pri raňajkách, boli ešte teplé, keď ich v škole cez obed rozbalil. Peši – cez polia, pohrádajúc cestou – ho odprevádzala do školy; vrela, že to je pre ňu „zdravotná prechádzka“.

Popoludní ho pán Draper čakal na školskom ihrisku – ako zázrakom sa mu vyučovanie končilo presne vtedy ako profe-

sorovi posledná prednáška – a znova spolu pešo šliapali vo dvojici domov. V zime, ktorá do Waterville prichádzala skoro, šliapali do slova a do písmena na snežniciach, ktoré profesor pokladal za súčasť gramotnosti.

„Pracuj telom i hlavou, Homér,“ vravel mu.

Nečudo, že na doktora Larcha urobil ohromný dojem. Bol stelesnením užitočnosti.

Homér mal rád tú každodennú pravidelnosť, dokonalú predvídavosť nového dňa. Nemenný kolobeh bežného života, denný rozvrh je čosi, čo siroty priťahuje väčšmi ako ostatné deti. Ak má niečo nádyh trvanlivosti, nemennosti, sirota sa v tom priam vyžíva.

Doktor Larch zavádzal do kolobehu siroťtina každodennú rutinu, kde sa len dalo. Jedlo sa podávalo v rovnakom čase, sám každý večer predčítaval chlapcom v stanovenú hodinu a po stanovený čas, i keď zavše nedočítal kapitolu alebo sa zastavil uprostred napínaveho deja a chlapci ho nechceli pustiť, „Ešte, ešte, len čo sa stane ďalej!“

A svätý Larch vždy povedal: „Zajtra, v tom istom čase a na tom istom mieste.“ Vyvolal tým síce sklamanie, no musel dodržať slovo, musel zachovať poriadok. „Tu v St. Cloud's sa pocit bezpečia meria počtom dodržaných sľubov. Každé dieťa vie, čo je sľub, a ak sa dodrží, teší sa na ďalší. Takto siroty pomaly, ale isto nadobúdajú pocit bezpečia,“ zapísal si doktor Larch do denníka.

Pomaly, ale isto – tak by sa dal charakterizovať aj život Homéra Wellsa v rodine Draperovcov vo Waterville. Každá činnosť bola poučná; v každom kútiku útulného starého domu sa mohol človek niečo naučiť a neskôr to bez váhania využiť.

„Toto je Rúfus a je veľmi starý,“ predstavil profesor Homérovi psa. „Toto je Rúfusov koberček, jeho kráľovstvo. Keď vo svojom kráľovstve spí, nevyrušuj ho, ak nechceš, aby sa na teba vrhol.“ Len čo to povedal, zburcoval staručkého psa, a ten po ňom chňapol, cvakal zubami naprázdno okolo seba a vetril dospelé deti Draperovcov, ktoré sa už poženili, povydávali a mali vlastné deti.

Na Deň vdákyvzdania sa Homér so všetkými zoznámil. Ak človek prežil tento sviatok u Draperovcov, vlastná rodina mu musela pripadať menejcenná. Mama bola ešte materskej-